

RAPA NUI (Insulo di Pasko, Isla de Pascua, Île de Pâques)

Rapa Nui es la lokala nomo di triangulatra insulo proxim 3700 km de Chili e qua es la maxim estala kolonio dal Polineziani en la Pacifiko. La unesma Europano qua vidis ta insulo esis Nederlandano, Jacob Roggeveen, co eventis ye Paskala sundio 1722.

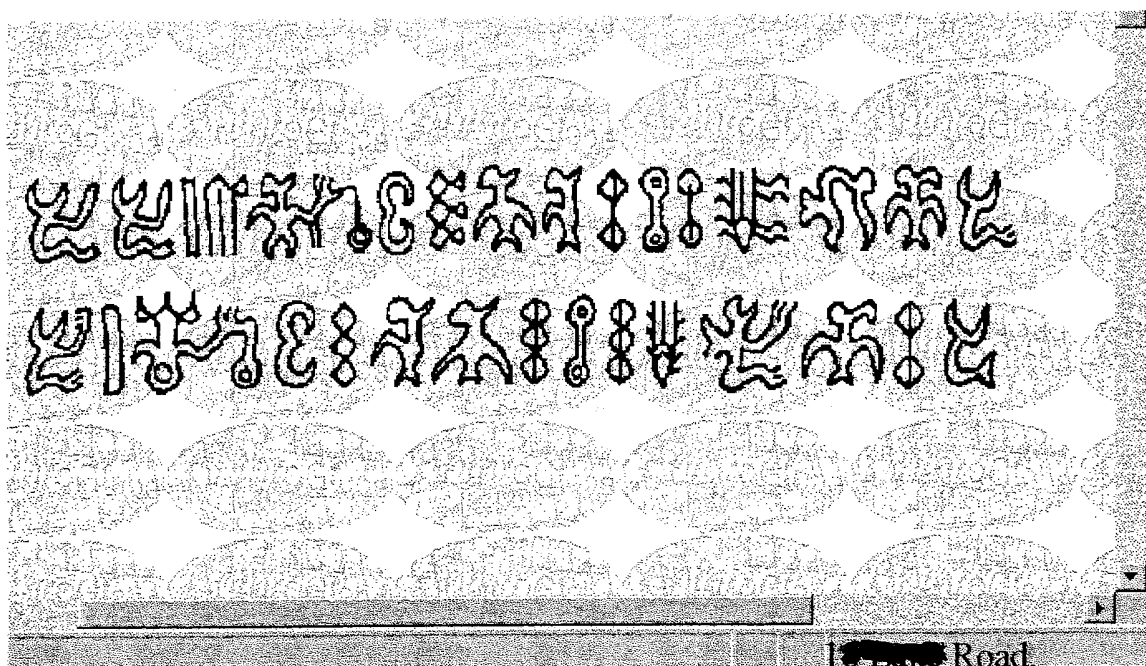
On kredas ke la Polineziani arivis en 400 p.K. e posible li ekpulsis plu frua populi qui havas origino en sud-Amerika. Evidenteso por tala influo esas petrala bloki, en certena muri, qui kunfitas tre precize, quale on vidas en Peru. Pluse on trovas la nutraĵo-planto patato (sukroza terpomo). Ta planto on nuntempe trovas en omna parti di Pacifika landi ed ol esas tre nutritiva.

Remarkinda kulturo developesis en Rapa Nui pro ke hodie ni povas admirar cirkum 600 statui (nomizita *moai*) di quaze homala formo, e posibla reprezento di ancestri. Ta statuon on skultis ek volkanala petro e, kelkafoye, esas cilindratra "chapelo" ek reda petro.

Unesme la insulo posedis arbori e dika vejetantaro, ma kande tala havaji diminutis pro granda habitantaro, interna milito eventis proxim 1680 pK kun ocido e mem kanibalismo. Dum tempo di proxim 150 yari, multa de la statui renversesis ed esis frakasita. Pose, dum la dek-e-nonesma yarcento, Chiliani arivis e kaptis insulani quale sklavi. En 1888 Chili anexas la insulo. Dum recenta yari, on deskovris en celita kaverni, exempli di stranja skribado, ofte sur longa peci di ligno. Ta skribado (quan la habitanti nomizas *rongorongo*) havas homala ed animalal figuri ma la senco esis tote nekonocita. Plura tradukurin facis diversa linguisti, ma disputi duras.

Multa sugestis pri l'origino di la skribado sequis : lingui dil Indus-valo, hieroglifi di Egiptia, enskriburi di le Maya e mem stranja lingui ek spaco. La linguisto Dro. Steven Fischer, pos sep yari de laboro, sugestas ke tala skribado ne esas tre antiqua ma imitas l'aperto di pakto kun Hispania en 1744. Il kredas ke la *rongorongo* nur permanis til la arivo dil Chiliani, ma il sugestas tradukuro quan deskriptas diversa kantadi por sacerdoti. Altra linguisto, Dro. Jacques Guy ne asentis, e Ruso, Sergei Rjabchikov ofras alternativa interpretado. Entote, ankore existas nula konkordo pri tradukuro, ma analizo dil osti per DNA (ADN o DNS) montras ke la nunal populi di Rapa Nui havas polineziala origino. Tamen plu frue, ka populi de sud-Amerika olim koloniigis ta insulo ? La vojajo di Thor Heyerdal sur "Kon Tiki" montras ke oceanala flui ed alizei povas portar maristi vers la westo. Klare, ni bezonas plusa exploradi por konstatar kontentiganta respondo.

Da nia samideano R.A. Stevenson (Nov-Zelando)

LA MISTERIOZA STILO

